

Як не стати піратом в Україні: порядок реєстрації яхт

Антон СОТІР,
керуючий партнер ЮФ GoldenGate

Анастасія ЖЕБЕЛЬ,
юрист ЮФ GoldenGate

Ще кілька десятиліть тому для більшості українців мати власну яхту або постійно її фрахтувати для розваг або туризму було чимось незвичним, занадто розкішним та недоступним. Але з розвитком країни загалом за роки незалежності кількість людей, які можуть собі це дозволити значно зросла, створюючи і попит на ринку загалом. На сьогодні невелике судно можна придбати за декілька десятків доларів, а фрахтувати судно на декілька днів/тижнів є взагалі доступним для багатьох представників так званого «середнього класу» населення, що в свою чергу є стимулом для розвитку яхтового туризму та збільшення кількості суден в Україні.

Звичайно, ця сфера не може існувати без певного правового регулювання. Якщо ви вирішили придбати чи побудувати собі човен, то слід знати, що його потрібно належно зареєструвати. Адже плавання на судні без реєстрації по річці або на морі можна умовно розцінювати як «піратство», тобто використання судна без належних документів та дозволів. Як цього уникнути, та як саме здійснити реєстрацію – про це, зокрема, і йдеться в цій статті.

Що таке яхта?

Перш ніж дізнатись про реєстрацію яхт в Україні, потрібно передусім визначити, що саме розуміється під терміном «яхта». Законом «Про прикордонний контроль» яхту розуміють як палубне, вітрильне, вітрильно-моторне або моторне судно, що використовується для індивідуального чи колективного відпочинку та спорту. Донедавна існувало також визначення «спортивна яхта», яке належало до спеціальних суден, що використовувались у спорті.

Найбільш коректно під «яхтою» потрібно розуміти один із видів «прогулянкових суден», яке, відповідно до Технічного регламенту, є судном будь-якого типу, призначене для відпочинку або занять спортом, з корпусом завдовжки від 2,5 до 24 метрів. До того ж таке судно не повинно бути призначеним для перевезення пасажирів із комерційною метою (в цьому випадку потрібно відрізнити можливість особи або кола осіб фрахтувати яхту для власних потреб від здійснення постійних пасажирських перевезень невизначеного кола осіб, частіше шляхом надання публічної оферти).

Можна зробити висновок, що основними характеристиками яхти під час визначення буде її застосування (відпочинок, туризм або спорт) та граничні розміри, враховуючи, що яхта може бути як моторною, так і вітрильною.

Чи потрібна реєстрація яхт взагалі?

Реєстрація яхт однозначно потрібна. Це підтверджується як міжнародними нормами так і нашим національним законодавством. Важливим є той факт, що реєстрація необхідна під час безпосереднього використання яхти на річці чи на морі, а не відразу після її придбання чи будівництва.

Проте не всі судна потребують реєстрації. Так, не потрібно реєструвати судно без двигуна з довжиною не більше 2,5 метра (хоча воно не буде вважатись яхтою); судно, що підпадає під перелік спортивних суден, затверджений Міністерством молоді та спорту (що мають свою специфіку реєстрації); судно (катер, шлюпка чи інше) належить іншому судну (також не належить до яхт).

Органи, відповідальні за реєстрацію яхт в Україні

У здійсненні реєстрації беруть участь капітани морських портів, Державна інспекція України з безпеки на морському та річковому транспорті (Укрморрічінспекція) та Державне агентство рибного господарства України (Держрибагентство). До якого з цих органів звертатися залежить від територіального та функціонального призначення яхти.

Капітани морських портів реєструють судна, які призначені для морського плавання. Якщо яхта лише річкова, то необхідно звертатись до Укрморрічінспекції. За умови, якщо судно планується використовувати для рибальської діяльності (яхта в це визначення навряд чи потрапляє, оскільки її основне призначення – відпочинок, туризм або спорт) – необхідно звертатись до територіального органу Держрибагентства.

Кожен з цих органів має внутрішню процедуру реєстрації та перелік необхідних документів, про які необхідно дізнаватись у кожному конкретному випадку індивідуально, враховуючи постійні зміни положень цими органами та специфіку реєстрації різних суден/яхт залежно від їх більш детальних технічних характеристик, права власності на судно, основне призначення, тощо.

Процедура реєстрації яхт та суден в Україні

Процедура реєстрації та набір документів буде відрізнятися залежно від того, до якого з реєстрів потрапляє судно. В Україні є Державний судовий реєстр та Суднова книга України. Відмінності між суднами, які підлягають реєстрації в тому чи іншому реєстрі полягають в їхньому функціональному призначенні, а також на основі технічних характеристик.

Законодавець визначає, що в Судновій книзі України реєструються самохідні судна з потужністю двигунів меншою ніж 55 кВт та валовою місткістю до 80 одиниць. Відповідно, Державний судовий реєстр вміщує судна, потужність двигунів яких більша за 55 кВт, або валова місткість яких більше 80 одиниць, а також пасажирські, наливні судна, судна, призначені для перевезень небезпечних вантажів, а також буксири незалежно від потужності головних двигунів і валової місткості.

Як видно з характеристик, теоретично яхта може бути зареєстрована як у Державному судовому реєстрі, так і в Судновій книзі України, маючи різні типи двигунів.

Судно, зафрахтоване за договором бербоут-чартеру, на підставі письмової заяви фрахтувальника може бути зареєстроване у Державному судовому реєстрі України або Судновій книзі України тимчасово, на термін, що не перевищує строку дії такого договору, якщо на момент реєстрації судна воно не було внесено до судового реєстру іншої держави або якщо таке судно внесено до судового реєстру іншої держави, але запис про нього припинено, про що судовласник повинен подати відповідний сертифікат. У разі якщо в іншій державі дозволяється внесення судна до кількох судових реєстрів, вимога щодо подання сертифіката про припинення запису в судовому реєстрі цієї держави може не виконуватися.

Процедура реєстрації судна у Судновій книзі, відповідно, простіша, потребує меншої кількості документів та є швидшою. Для того щоб зареєструвати судно в Судновій книзі України власнику необхідно подати заяву, до якої додаються документ, що підтверджує право власності на судно, копія свідоцтва про придатність судна до плавання, підтвердження наявності або відсутності обтяжень на судно, підтвердження сплати зборів за реєстрацію та копія документа, що підтверджує особу власника (якщо заявник – фізична особа), а також, якщо судно не нове і було раніше зареєстроване, документ, що підтверджує виключення його з реєстраційних документів попереднім органом державної реєстрації. Строк розгляду заяви – 5 робочих днів. На практиці перелік документів може бути збільшено, а розгляд заяви здійснюватись декілька тижнів.

Для реєстрації судна в Державному судовому реєстрі необхідно, окрім документів зазначених вище, подати також копію обмірного свідоцтва, копію пасажирського свідоцтва (для пасажирського судна), копія свідоцтва про мінімальний склад екіпажу, копію страхового полісу, а також свідоцтво про тимчасове плавання під Державним прапором України, якщо воно видавалось. Строк розгляду заяви становить 15 робочих днів.

Реєстрація судна закінчується видачею судового патенту, якщо судно реєструється в Державному судовому реєстрі, або судовим білетом, у разі реєстрації у Судовій книзі України.

Розмір збору за реєстрацію встановлені у доларах США за одиницю валової місткості судна, але також

залежать від спеціалізації судна, його загальної валової місткості, віку та розмірів. Реєстрація проводиться на безстроковій основі та не передбачає перереєстрації. Проте за кожні подальші зміни у записах про зареєстроване судно, зокрема зміна власника, також доводиться сплачувати збір, формування якого залежить від тих же чинників, що й збір за первинну реєстрацію.

Якщо судно було придбане за кордоном, то можна одержати тимчасове свідоцтво, яке дає право власнику свідоцтва плавати під Державним прапором України. Це свідоцтво видається консулом України і має строк дії один рік до реєстрації судна у відповідному реєстрі.

Після реєстрації на судно наноситься його назва та найменування порту реєстрації, а також відповідне маркування, якщо судно використовується у риболовних цілях.

У будь-якому випадку кожне зареєстроване судно, зокрема яхта, має належати до одного порту (річкового чи морського), та після реєстрації бути приписаним до встановлених причалів, пристаней і мати постійне місце стоянки (зберігання).

Реєстрація яхт під прапором України

Після проходження успішної реєстрації судна в Державному судовому реєстрі або у Судовій книзі України, судно набуває право плавання під Державним прапором України. До речі, незаконне підняття прапору на судні без належного дозволу та реєстрації є кримінальним злочином.

державна належність судна, місце його реєстрації.

Поняття «українське судно» або «судно України» означає національну належність судна, на яке поширюється юрисдикція України. А тому прапор є визначальним чинником у багатьох юридично значимих діях, які здійснює судновласник чи капітан. Наприклад, «національність» судна є визначальними в договірних відносинах: угоди, укладені на борту судна, вважаються укладеними в країні прапора.

В Україні національність суден є «закритою», тобто прапор України не є «зручним»: право плавання під Державним прапором України має судно, яке є державною власністю або перебуває у власності фізичної особи-громадянина України, а також юридичної особи в Україні, заснованої виключно українськими власниками, або судно, яке знаходиться у цих осіб на умовах договору бербоут-чартеру. Можливість нерезидента зареєструвати яхту в Україні – прямо виключена.

Судно одержує право плавання під Державним прапором України з часу реєстрації його в Державному судовому реєстрі України або Судовій книзі України та свідоцтва про одержання права плавання під цим прапором.

Реєстрація яхт за кордоном: переваги та недоліки Українського прапору

Якщо порівнювати процедуру реєстрації судна в Україні та за кордоном, то можна виокремити, як

вати реєстрацію. Крім того, у грудні 2014 р. був скасований податок на утримання судна, тож у цьому аспекті Україна не поступається безподатковим юрисдикціям. Широка система посольських та консульських установ України у світі забезпечує захист прав власника майже у будь-якій частині земної кулі, адже формально човен, який ходить під прапором певної держави вважається її територією.

Заплутаність системи реєстраційних органів є одним із недоліків присвоєнню судну українського прапора. Так само не додає привабливості складна система розрахунку збору за реєстрацію. Ще одним мінусом є відсутність в Україні міжнародного реєстру. Реєстр, яким користуються в Україні, є за своїм типом національним, передбачає можливість реєстрації суден лише громадянами України або юридичними особами, розташованими на території України та заснованими громадянами України. Іноземні інвестори, які були б зацікавлені в розвитку яхтового бізнесу в Україні просто не мають змоги його реалізації через законні перепони. І хоча Кодекс торговельного мореплавства України не встановлює обмежень щодо національності команди судна, проте вимагає громадянство України для капітана судна (подібне правило є і в Данії). Ці та інші обмеження, а також корупційна складова нашої держави поки що не дозволяють похвалитися Україні великим флотом і програють у цьому питанні, навіть Монголії, яка не має виходу до моря.

ня права на допомогу консульських установ держави прапора, менший контроль з боку державних органів.

Якщо особа, що збирається придбати яхту, захоче зареєструвати своє судно в одній з таких юрисдикцій, то їй необхідно знати про таке:

- У будь-якому випадку потрібно подавати певний пакет документів, який варіюється залежно від вимог країни. Наприклад, у Панамі достатньо надати стандартний пакет, який складається із документа, що підтверджує власність на судно (купча (Bill of Sale) або будівельний сертифікат (Builder's certificate)), а також виключення судна із попереднього реєстру, якщо воно вже було зареєстровано. На острові Джерсі і на Мальті необхідно також надати тонажний сертифікат.

- Строк дії реєстрації у більшості юрисдикцій обмежений. Одним із найбільших він є в Джерсі – 10 років. Збір за підтримання реєстрації в Панамі потрібно сплачувати кожні два роки, а на Мальті щороку.

- Незважаючи на спрощення реєстрації, можуть бути наявні обмеження щодо власника судна. Наприклад, для того, щоб зареєструвати судно в Джерсі необхідно бути громадянином чи юридичною особою Британської співдружності або ЄС. Тож, можливо, перш ніж зареєструвати судно в необхідній юрисдикції доведеться ще створити додаткову компанію. Ці обмеження не застосовуються в Панамі.

- Наявність тимчасової реєстрації. Це може бути як додаткова можливість (в Джерсі є тимчасова реєстрація – 3 місяці, та постійна – 10 років), так і як обов'язковий етап реєстрації (в Панамі спочатку проводиться тимчасова реєстрація, а потім постійна).

Замість висновку

Правове регулювання стосовно яхт в Україні поступово змінюється, враховуючи попит ринку на яхтовий бізнес та на розвиток цієї індустрії загалом. Поки що реєстрація яхт в Україні передбачає досить складний та бюрократичний процес, який залежить від того, який саме об'єкт реєструється. Існування цілісних законодавчих актів, які б комплексно та однозначно регулювали такі відносини значно полегшило б розвиток цієї сфери, яка має усі передумови для успішного існування в нашій процвітаючій країні. Особливо це стосується запровадження регулювання яхт-клубів, які б збільшили популярність та попит яхтового туризму в Україні.

Як показує практика, на сьогодні, на жаль, навіть реєстрація яхт під Українським прапором має свої недоліки порівняно з іншими державами. А тому власнику судна, перш ніж його реєструвати будь-де, необхідно передусім розуміти реальне застосування яхти для вибору правильного та більш гнучкого прапору. Тим не менше, будемо сподіватись на краще!

Як передбачено Конвенцією ООН «Про умови реєстрації суден» (Женева, 07.02.1986) будь-яка держава, зокрема й та, що не має виходу до моря, має право надавати суднам право ходити під своїм прапором (наприклад, Монголія, Білорусь). Проте надання права на прапор покладає на державу й певні обов'язки та відповідальність перед третіми особами і відіграє ключову роль у питанні реєстрації судна – його національність. Під цим розуміється

позитивні аспекти, так і певні негативні моменти порівняно з іншими країнами.

Серед «плюсів» українського прапора є одноразова реєстрація судна без необхідності її постійного поновлення через певний проміжок часу, що часто застосовується в інших юрисдикціях, зокрема офшорних. Інакше кажучи, зареєструвавши яхту одного разу власнику не доведеться платити збір кожного року (чи декілька років), або поновлю-

Серед найпопулярніших юрисдикцій для реєстрації яхт виокремлюють Панаму, Мальта, Джерсі, Британські Віргінські острови та інші подібні островні держави. Ці юрисдикції обирають через їхню податкову привабливість, конфіденційність власників судна, можливість швидкої перереєстрації чи продажу, звільнення від заборони найму моряків-іноземців, зокрема капітана, використання правової системи держави реєстрації під час укладання договорів, отриман-